

О. В. Расторгуєв,

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЩОДО УЧАСТІ СВІДКА В АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mail: avrros@gmail.com

Мета: дослідження деяких проблем судової практики щодо участі свідка в адміністративно-деліктному провадженні і можливостей вирішення цих проблем. **Методи дослідження:** методологічну основу дослідження склали загальнонаукові методи пізнання, за допомогою яких автор спробував з'ясувати критерії особливості процедури притягнення свідка до відповідальності за неповагу до суду. **Результати:** виявлено низку істотних особливостей процедури одночасного продовження розгляду справи в межах адміністративно-деліктного провадження та притягнення свідка по цій справі до адміністративної відповідальності за неповагу до суду. **Обговорення:** пропонується у такому аспекті звернути особливу увагу на необхідність одночасного впровадження та адаптації до обох вказаних процедур низки інновацій в галузі кримінального провадження у частині процедури отримання доказів і доказування, що взагалі містить основних сім етапів. Підтримано підхід із розробки для цих двох процедур та й усіх інших різновидів адміністративної діяльності єдині правові стандарти з надійним забезпеченням реалізації прав свідка з подвійним процесуальним статусом власне як свідка і правопорушника в системі базових європейських цінностей.

Ключові слова: адміністративно-деліктне провадження; свідок; подвійний статус; докази і доказування; відповідальність за неповагу до суду.

Постановка проблеми та її актуальність.

Однією з проблем судової практики щодо участі свідка в адміністративно-деліктному провадженні виступає змішаний процес, у якому виникає необхідність поєднання змішаного процесуального статусу даного суб'єкта, який, з однієї сторони, виступає в якості власне свідка у певному адміністративно-деліктному провадженні, а, з іншої сторони, у цьому ж провадженні в якості, по суті, переслідуваної особи, коли свідок порушує порядок судового розгляду відповідного провадження і його вже самого притягають до адміністративної відповідальності.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Деякі аспекти вказаної проблеми досліджували лише окремі автори [1; 2; 3; та ін.].

І поза межами цих досліджень залишилася розробка єдиного як правового стандарту [4, с. 66], так і процедури для усіх різновидів адміністративної діяльності й судочинства, в основу чого доцільно покласти відповідні інноваційні підходи у кримінальному провадженні [5, с. 197-203] та дотримання прав даної особи одночасно і як свідка, і як правопорушника в контексті базових європейських цінностей [6, с. 48-55; та ін.].

Мета статті полягає в дослідженні деяких проблем судової практики щодо участі свідка в адміністративно-деліктному провадженні та у пошуці можливостей вирішення цих проблем з метою започаткування в межах вітчизняного фахового наукового видання коректної дискусії.

Виклад основного матеріалу доцільно розпочати з акценту уваги на тому, що в судовій практиці існують колізійні ситуації, за яких суд неоднозначно вирішує питання щодо притягнення свідка як учасника розгляду справи про адміністративне правопорушення до адміністративної відповідальності. Саме тому наразі актуальним є наведення ситуацій, які б окреслювали актуальні проблемні питання участі свідка в адміністративно-деліктному провадженні та позиції суддів щодо їх урегулювання. Особливості формування і оформлення справ про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 185-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) і визначені в Інструкції з діловодства в місцевих та апеляційних судах України. Де передбачено, що формування та оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення стосовно прояву неповаги до суду здійснюється відповідно до вимог Інструкції, КУпАП [7; 8].

Якщо особа, яка безпосередньо вчинила адміністративне правопорушення, яке передбачене статтею 185-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення, не оспорує вчинене правопорушення та адміністративне стягнення, що на неї накладається, то протокол про адміністративне правопорушення не складається, а питання стосовно притягнення даної особи до відповідальності вирішується судом відразу ж після вчинення правопорушення, про що у судовому засіданні судом виноситься відповідна постанова [8].

Питання щодо притягнення учасника провадження – свідка або іншої особи, яка присутня в залі судового засідання, до відповідальності за прояв неповаги до суду вирішується судом одразу після вчинення правопорушення, для чого у судовому засіданні із розгляду даної справи оголошується перерва, або ж після закінчення судового засідання (дане положення діє також і в інших видах судочинства, а також передбачено відповідними статтями процесуального законодавства, наприклад, ст.ст. 216 ЦПК України, 198 КАС України, 200 ГПК України, 330 КПК України) [9].

З огляду на вищезазначене, можемо побачити так званий «внутрішній деліктний процес», а

саме, що при розгляді одного адміністративного провадження відбувається одночасно паралельний розгляд також і іншого адміністративного провадження, яке безпосередньо пов'язано з порушенням свідком норм КУпАП.

Необхідно звернути увагу на те, що розгляд провадження про притягнення свідка до адміністративної відповідальності здійснює суддя з числа суддів, які розглядали адміністративне провадження, в якому свідок вчинив адміністративне правопорушення, а тому фактично дане провадження розглядає свідок правопорушення у вигляді неповаги до суду. А саме його самого та інших учасників судового процесу зі сторони свідка, тобто одного з учасників цього ж самого судового процесу.

Разом із загальними вимогами до процесу судового розгляду справ про адміністративні правопорушення, які передбачені статтею 185-3 КУпАП, аналіз закріплених положень надає змогу виділити деякі й інші його особливості:

1) ч. 2 ст. 277 Кодексу України про адміністративні правопорушення встановлений скорочений строк розгляду проваджень про адміністративне правопорушення за ч. 1 ст. 185-3 КУпАП, а саме протягом доби. Цей строк необхідно обраховувати з дня виявлення правопорушення. Адже протокол про адміністративне правопорушення за вимогами ст. 185 КУпАП, не складається, але однак виникає ситуація порушення розумних строків розгляду адміністративного провадження про адміністративне правопорушення, яке розглядалося в суді першочергово;

2) реалізація прав та процесуальних гарантій учасників судового процесу під час розгляду провадження про адміністративне правопорушення, яке передбачене статтею 185-3 КУпАП, повинно здійснюватися таким чином, щоб це не перешкождало розгляду провадження у встановлені строки статтею 277 КУпАП [8; 11].

Згідно з ч. 1 ст. 185-3 КУпАП, неповага до суду полягає у злісному ухиленні від явки до суду свідка, потерпілого, позивача, відповідача або ж у невідкоренні вказаних осіб та інших громадян розпорядженню головуючого або в порушенні порядку під час судового засідання, а так само вчинення будь-ким дій, що свідчать

про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил. Наявність формулювання «а також будь-яких дій» дає підстави стверджувати, що перелік діянь, що визначені в ч. 1 ст. 185-3 КУпАП, не є вичерпним та може бути розширеним з огляду на конкретну ситуацію та обставини, які їй передували, до прикладу можна привести дії свідка, які передбачають наступне: не реагував на зауваження судді чи судового розпорядника, відмовлявся вставати під час надання пояснень щодо суті справи та обставин, що можуть бути йому відомі, розмова без дозволу судді під час розгляду справи про адміністративні правопорушення, або ж ставив запитання судді чи іншим учасникам при розгляді справи про адміністративні правопорушення та перешкоджання ведення судового засідання.

Також, судовою практикою відзначається, що одним із недоліків КУпАП є відсутність чітко визначених прав та обов'язків, а також юридичних гарантів свідка як безпосереднього учасника адміністративно-деліктного провадження, що в свою чергу, значно ускладнює визначення ролі та місця свідка у даному виді провадження. В цьому випадку необхідно застосовувати принцип аналогії закону та визначити на рівні КУпАП по аналогії ст.ст. 65-67 КАС України, ст. 66 КПК України перелік прав та обов'язків свідків в адміністративно-деліктному провадженні [12].

Процедура поєднання процесуального статусу свідка та правопорушника у випадку порушення свідком порядку судового розгляду справи в адміністративно-деліктному провадженні має й низку інших істотних особливостей і не вирішених проблем, зокрема, у частині доцільності:

1) одночасного впровадження та адаптації до обох процедур як судового розгляду справи про адміністративне правопорушення, так і притягнення свідка до адміністративної відповідальності за неповагу до суду низки інновацій в галузі кримінального провадження у частині процедури отримання доказів і доказування, що взагалі містить основних сім етапів [5, с. 199 та ін.];

2) розробки «єдиного правового стандарту для усіх різновидів адміністративної діяльності

шляхом реалізації підходу, відповідно до якого в законі «Про адміністративну процедуру» повинні визначатися стандарти для усіх різновидів адміністративної діяльності» [4, с. 66; та ін.], в т.ч. й вказаних двох процедур в межах, так би мовити, «подвійного розгляду справи про адміністративне правопорушення»;

3) безумовної реалізації у процесі вказаного докорінного реформування цих двох процедур з точки зору надійного забезпечення реалізації прав свідка з подвійним процесуальним статусом власне як свідка і правопорушника в системі базових європейських цінностей [5, с. 66; та ін.]; та ін., детальній розгляд чого зараз не дозволяють межі дійсної наукової публікації.

Висновки. Викладені та інші особливості поєднання процесуального статусу свідка та правопорушника у разі порушення свідком судового порядку розгляду справи в адміністративно-деліктному провадженні не претендують на кінцевість вирішення цих проблем і можуть стати лише основою для розробки на цій основі загальноприйнятого варіанту їх вирішення.

Література

1. Зозуля Н. Неповага до суду: вимоги закону і практика. *Українське право*. URL: https://ukrainepravo.com/judicial_truth/divine_law/ nepovaga-do-sudu-vymogy-zakonu-i-praktyka/

2. Олефіренко Н.А. Особливості правового статусу свідка як учасника адміністративно-деліктного провадження. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2011. № 1. С. 193-198. URL: <http://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-1-2011/1-2011.pdf#page=193>

3. Остафійчук Л. Неповага до суду в українському законодавстві. *Evropský politický a právní. Diskurz european political and law discourse*. 2015. Volume 2. Issue 2. С. 284-298. URL: <http://eppd13.cz/wp-content/uploads/2015/2015-2-2/46.pdf>

4. Кунєв Ю.Д. Правові принципи адміністративної діяльності та адміністративного судочинства в Україні. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»: зб. наук. пр.* Київ: НАУ, 2022. № 1(62). С. 59-68. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.62.16483>

5. Лихова С.Я., Ланцедова Ю.О., Геронтьєва А.І. Сутність, послідовність та інші закономірності процесуальної, криміналістичної та експертної роботи з доказами та їх джерелами у кримінальному судочинстві. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*: зб. наук. пр. Київ: НАУ, 2021. № 4(61). С. 197-203. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.61.16370>

6. Макеєва О.М. Права людини в системі базових європейських цінностей. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*: зб. наук. пр. Київ: НАУ, 2022. № 2(63). С. 48-55. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.63.16709>

7. Про затвердження Інструкції з діловодства в місцевих та апеляційних судах України: наказ Державної судової адміністрації України від 20 серп. 2019 р. № 814. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0814750-19#Text9>.

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 груд. 1984 р. № 8073-X. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. Ст. 1122, зі змінами, згідно закону від 14 квіт. 2022 р. № 2200-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

9. Про затвердження рекомендацій щодо притягнення до відповідальності за неповагу до суду: рішення Ради суддів України № 62 від 26 жовт. 2018 р. URL: <http://rsu.gov.ua/uploads/article/risenna-rsu-no-62-vid-26102018-p-63bd70aa9b.pdf>

10. Постанова по справі № 462/650/20 від 19 лют. 2020 р. судді Залізничного районного суду м. Львова. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/87691821>

11. Методичні рекомендації щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення судовими розпорядниками: затв. наказом Державної судової адміністрації України від 18 лип. 2011 р. № 113. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0113750-11#Text>

12. Справа № 585/297/20. Номер провадження 3/585/117/20 Роменського міськрайонного суду Сумської області від 6 лют. 2020 р. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/87436707>

References

1. Zozulya N. Nepovaga do sudu: vimogi zakonu i praktika. *Ukrayinske pravo*.

URL: https://ukrainepravo.com/judicial_truth/divine_law/nepovaga-do-sudu-vymogy-zakonu-i-praktyka/

2. Olefirenko N.A. Osoblivosti pravogo statusu svidka yak uchasnika administrativno-deliktnogo provadzhennya. *Visnik Zaporizkogo natsionalnogo universitetu. Yuridichni nauki*. 2011. № 1. S. 193-198. URL: <http://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-1-2011/1-2011.pdf#page=193>

3. Ostafijchuk L. Nepovaga do sudu v ukrayinskomu zakonodavstvi. *Evropsky politicky a pravni. Diskurz european political and law discourse*. 2015. Volume 2. Issue 2. S. 284-298. <http://eppd13.cz/wp-content/uploads/2015/2015-2-2/46.pdf>

4. Kunyev Yu.D. Pravovi principii administrativnoyi diyalnosti ta administrativnogo sudochinstva v Ukrayini. *Naukovi praci Nacionalnogo aviacijnogo universitetu. Seriya: Yuridichnij visnik «Povitryane i kosmichne pravo»*: zb. nauk. pr. Kiyiv: NAU, 2022. № 1(62). S. 59-68. URL: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.62.16483>

5. Lihova S.Ya., Lancedova Yu.O., Gerontyeva A.I. Sutnist, poslidovnist ta inshi zakonmirnosti procesualnoyi, kriminalistichnoyi ta ekspertnoyi roboti z dokazami ta yih dzherelami u kriminalnomu sudochinstvi. *Naukovi praci Nacionalnogo aviacijnogo universitetu. Seriya: Yuridichnij visnik «Povitryane i kosmichne pravo»*: zb. nauk. pr. Kiyiv: NAU, 2021. № 4(61). S. 197-203. URL: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.61.16370>

6. Makeyeva O.M. Prava lyudini v sistemi bazovih yevropejskih cinnostej. *Naukovi praci Nacionalnogo aviacijnogo universitetu. Seriya: Yuridichnij visnik «Povitryane i kosmichne pravo»*: zb. nauk. pr. Kiyiv: NAU, 2022. № 2(63). S. 48-55. URL: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.63.16709>

7. Pro zatverdzhennya Instrukciyi z dilovodstva v miscevih ta apelyacijnih sudah Ukrayini: nakaz Derzhavnoyi sudovoyi administraciyi Ukrayini vid 20 serp. 2019 r. № 814. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0814750-19#Text9>.

8. Kodeks Ukrayini pro administrativni pravoporushennya: Zakon Ukrayini vid 7 grud. 1984 r. № 8073-X. *Vidomosti Verhovnoyi Radi URSR*. 1984. St. 1122, zi zminami, zgidno zakonu vid 14 kvit. 2022 r., № 2200-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

9. Pro zatverdzhennya rekomendacij shodo prityagnennya do vidpovidalnosti za nepovagu do sudu: rishennya Rady suddiv Ukrayiny № 62 vid 26 zhovt. 2018 r. URL: <http://rsu.gov.ua/uploads/>

article/risenna-rsu-no-62-vid-26102018-p-63bd70aa9b.pdf

10. Postanova po spravi № 462/650/20 vid 19 lyut. 2020 r. suddi Zaliznichnogo rajonnogo sudu m. Lvova. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/87691821>

11. Metodychni rekomendaciyi shodo skladannya protokoliv pro administrativni pravoporushennya sudovimi rozporядnikami: zatv.

nakazom Derzhavnoyi sudovoyi administraciyi Ukrayini vid 18 lyp. 2011 r. № 113. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0113750-11#Text>

12. Sprava № 585/297/20. Nomer provadzhennya 3/585/117/20 Romenskogo miskrajonnogo sudu Sumskoyi oblasti vid 6 lyut. 2020 r. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/87436707>

Oleksandr Rastorguev

SOME PROBLEMS OF JUDICIAL PRACTICE REGARDING WITNESS PARTICIPATION IN ADMINISTRATIVE-DELICT PROCEEDINGS AND POSSIBILITIES OF THEIR SOLUTION

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mail: avrros@gmail.com

Purpose: the study of some problems of judicial practice regarding the participation of a witness in administrative-delict proceedings and the possibilities of solving these problems in order to start a correct discussion. **Research methods:** the methodological basis of the study was made up of general scientific methods of cognition, with the help of which the author tried to find out the criteria for the procedure of bringing a witness to justice for contempt of court. **Results:** a number of significant features of the procedure of simultaneous continuation of the case within the framework of administrative-delict proceedings and bringing the witness in this case to administrative responsibility for contempt of court were revealed. **Discussion:** in this aspect, it is proposed to pay special attention to the need for the simultaneous implementation and adaptation to both of the specified procedures of both the trial of an administrative offense and the bringing of a witness to administrative liability for contempt of court of a number of innovations in the field of criminal proceedings in the part of the procedure for obtaining evidence and proving, which generally contains seven main stages. The approach of developing a single legal standard was supported, according to which the Law «On administrative procedure» should define standards for all types of administrative activity, including and the specified two procedures within the limits, so to speak, of double consideration of the administrative offense case. Attention was drawn to the need for unconditional implementation in the process of the specified fundamental reform of these two procedures from the point of view of reliable implementation of the rights of a witness with a dual procedural status as a witness and an offender in the system of basic European values.

Key words: administrative-delict proceedings; witness; dual status; evidence and proof; liability for contempt of court.

Стаття надійшла до редакції 04.08.2022